

*Martos Ferenc**
A RÚT KIS KACSA TÖRTÉNETE

Volt egyszer egy udvar, abban éldegéltek
Békén, nyugalomban jó baromfi népek.
Pulyka, liba, kappan, jérce, csibe, kácsa...
Hej, csak egynek nem volt soh'se maradása.
Egy talált, esetlen, csúnya kis kacsának.
Szegénynek, szomorú napjai valának.
Nem volt sem rokona, nem volt sem testvére,
Csúfolódó beszéd csak úgy hullt a fejére.
Valakihez simult szerető-gyöngéden,
Elúzta magától durván, hevenyében,
S maga a gazdasszony egyszer azt mondta, hogy:
– Majd csak az asztalra kerítem valahogy
Ezt a csúfságot, kár tartani, hiába...
Hallotta, hallotta s gondolta magába:
– Istenem, Istenem, hát olyan rút vagyok?
Mindenki szemében én csak száлка vagyok?
De hogy tovább senki csúfjára ne legyek,
Tudom én már, igen, tudom, hogy mit tegyek.
Széles ez a világ erre is, arra is.
Elmegyek én, igen, elmegyek még ma is!
Úgy is cselekedett. Elindult, magába',
Szerencsét próbálni, ki a nagyvilágba.
Egy patak folydogált odakünn a réten,
Belemerült, búsan... s a patak gyöngéden
Ringatta, elvitte... elvitte más tájra...
S rászállt a csüggedés a rút kis kacsára.
Este volt. Egész nap utazásban, étlen...
Sehol egy kis hajlák, hol nyugodni térjen.
Lomha köd, sötétség... éhes volt és fázott.
Hirtelen a parton világosság látszott.
Egy magányos kunyhó... Rögtön odatartott.
Százestendő asszony tárta föl az ajtót.
– Ki az ott? Ki az ott? Szegény, kicsi pára...
Kibicegett hozzá s fölvette karjára.
– Szegényke, szegényke! – csak ennyit motyogott.
Fölvette, bevitte. Jó ropogós magot
Szórt elibe, aztán az ölébe vette,
Szépen dédelgette, el sem eresztette...
– Rút kis kacsá – mondá –, maradj itten nálam.
Ketten voltunk eddig, legyünk mostan hárman.

Én meg ez a macska... öreg és rút, mint én.
Hogyha nem is oly vén, rút vagy azért szintén.
Embereknek ujja ne legyen mirajtunk,
Senkinek nem kellünk: magunknak maradjunk.
Éljünk békességgel, éljünk szeretettel,
Rút kis kacsá, látod, maradj itt, ne menj el!
...S ott maradt. Sokáig éltek, éldegéltek,
Igaz, jó barátok, szerető testvérek,
Békén, nyugalomban. Mikor egyszer aztán
A százéves asszony fekvé maradt ágyán.
Hiába köszöntött rá tavaszi reggel –
Fekvé maradt ágyán, lecsukott szemekkel.
És az öreg macska szomorúan szólott:
– Pajtásom, nem élem én túl ezt a dolgot.
Eleget vonszoltam már fáradt testemet,
Itt van ez a patak, engem is eltemet.
Nem marad utánam sem özvegy, sem árva...
Mondá s befeküdt a rohanó árba.
Hát a rút kis kacsá egyedül volt megint.
Elsiratta kedves jótevőit, amint
Illik és azután ilyen szókra fakadt:
– Jó patakom, ismét rád bízom magamat.
Egy nekem a sorsom, akárhová megyek,
Vigy el akármerre, ahol megpihenek.
És a patak vitte, vitte más vidékre,
Egy gyönyörű szép kert kellős közepére.
Kristályvizű nagy tó... soha még nem látott
Annyi százados fát, annyi sok virágot.
Ódon úri kastély, zöld, mohos tetőkkel,
És hol a napsugár szikrát szórva szökdel:
Lenn a vizek fodrán, aranyos hullámon.
– Lehet, hogy csak ködkép, lehet, hogy csak álom –
Ragyogó szárnyakkal úszkálnak, játszanak
Büszke, méltóságos, hófehér madarak.
– Ezek az angyalok – gondolta hirtelen
Szegény, rút kis kacsá – ó milyen végtelen
Boldogság, imádni, csodálni ezeket!
Szívdobogva, lassan, lassan közeledett
Hozzájuk, amikor egyszerre észrevették,
Gőgösharagosan, új, hívatlan vendég –
S neki mentek...

És ő nem menekült félre,
Fejét lehajtotta szomorúan mellére:

– Jöjjenek – gondolta – és csak öljenek meg.
Kár is tovább élni egy ily szörnyetegnek.
Fojtsanak a vízbe, tépjenek, nem bánom,
Őket azért mégis szeretem, imádom!...
És ahogy csüggedten a vízbe lenézett,
Tükröző hullámon – óh milyen igézet! –
Ott ragyogott: többé nem a rút kis kácsa –
Hófehér hattyúnak csodaszép képmása.
Eközben a többi mind hozzá sereglett,
Egyik se volt már szép a szépsége mellett.
S zokogott sokáig, boldogan...

Azután

Végignézett fényes, puha tollazatán,
Kiterjesztette a tündöklő szárnyakat
S fölrepült – utána mind, az egész csapat,
Mint a nyári felleg, magasan, szabadon...
Én eddig hallottam, tovább nem mondhatom.

(1900)

* A későbbi nagysikerű Huszka Jenő, Jacobi Viktor, Kálmán Imre és Lehár Ferenc-operettek
– Bob herceg, Leányvásár, Szibill, Zsuzsi kisasszony, Pacsirta – librettóinak írója.